

Sygn. akt I CSK 6517/22

POSTANOWIENIE

Dnia 15 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marcin Łochowski

w sprawie z powództwa J. B. i M. B.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę i ustalenie,
na posiedzeniu niejawnym 15 lutego 2023 r. w Izbie Cywilnej w Warszawie,
na skutek skargi kasacyjnej pozwanego
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 2 czerwca 2022 r., sygn. akt I ACa 188/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od Bank spółki akcyjnej w W. na rzecz J. B. i M. B.
kwoty po 2700 (dwa tysiące siedemset) zł tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Pozwany Bank S.A. w W. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 2 czerwca 2022 r., zaskarżając ten wyrok w całości, wnosząc o jego uchylenie w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał na występujące w sprawie istotne zagadnienia prawne:

1) Czy w świetle art. 385¹ § 1 i § 2 i zwłaszcza § 3 k.c. w zw. z art. 65 § 2 k.c. i w zw. z art. 56 k.c. w sytuacji stwierdzenia przez sąd bezskuteczności postanowienia, z jakiego wynika, że waloryzacja kredytu (przeliczenia kwoty kredytu ze złotych polskich na walutę według kursu kupna waluty obcej z tabeli

kursowej banku) i spłata rat kapitałowo-odsetkowych następuje w złotych polskich po przeliczeniu według kursu sprzedaży waluty obcej z tabeli kursowej banku, umowa wiąże strony w pozostałym zakresie także w zakresie postanowień:

- postanowienia wyrażającego wolę stron waloryzowania kredytu kursem waluty obcej, definiującego kluczowe dla stron założenia umowy (tj. spełniającego warunki do uznania za *accidentaliae negotii*), tj. zgodną wolę stron co do waloryzowania kredytu kursem waluty, oraz co do waluty waloryzacji;

- postanowienia określającego kwotę kredytu wyrażoną w walucie waloryzacji, jaka to kwota odpowiadająca przeliczonej ze złotych polskich na walutę waloryzacji kwocie kredytu, została wprost wpisana do umowy, znana była kredytobiorcy na dzień zawarcia umowy i objętą zgodną wolą stron co do jej wysokości, określając tym samym wysokość zobowiązania kredytobiorcy do spłaty na dzień wskazany w umowie, co najmniej w tej wysokości?

2) Czy ocena sytuacji konsumenta, w jakiej znalazłby się on, gdyby w umowie nie zawarto kwestionowanego postanowienia umownego, dokonywana w ramach badania przesłanki rażącego naruszenia interesów konsumenta (art. 385¹ § 1, art. 385² § k.c.), może zostać ustalona wyłącznie na podstawie treści pozostałych postanowień umownych z wyłączeniem postanowienia kwestionowanego, czy powinna być dokonywana także z uwzględnieniem otoczenia społeczno-gospodarczego z chwili zawarcia umowy, specyfiki rynku usług finansowych i zawieranych w zakresie tych usług umów na rynku, a także czy badanie wystąpienia przesłanki „rażącego naruszenia interesów konsumenta” może ograniczać się do zbadania postanowień kwestionowanej umowy oraz ustalenia na tej podstawie dysproporcji praw i obowiązków wynikających z umowy na niekorzyść konsumenta, czy też raczej winno uwzględniać wytyczne i wskazówki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w zakresie ustalania znaczącej nierównowagi praw i obowiązków stron, stanowiącej odpowiednik polskiego kryterium rażącego naruszenia interesu konsumenta, w zakresie w jakim Trybunał wskazuje na konieczność porównania stosowanych przez przedsiębiorcę metod ustalania wartości miernika waloryzacji znajdującego zastosowanie do umowy będącej przedmiotem sporu, ze zwykle stosowanymi metodami ustalania wartości tych

mierników, jak również czy powinno uwzględniać porównanie rzeczywistej wartości mierników stosowanych przez przedsiębiorcę, z wysokością mierników stosowanych na rynku, w chwili zawarcia umowy będącej przedmiotem postępowania?

3) Czy zmiana treści postanowień umowy w drodze aneksu do umowy, eliminująca na mocy woli stron postanowienia, które pierwotnie mogłoby być uznane za niedozwolone, względnie za nieważne, skutkuje tym, iż sąd oceniając postanowienia umowy winien uwzględnić stan rzeczy aktualny na dzień zamknięcia rozprawy i tym samym aktualną normatywną treść umowy, czy też winien ocenić jedynie pierwotną treść umowy, nie uwzględniając jednocześnie okoliczności, iż strony wykonywały umowę w oparciu o jej pierwotną treść jedynie przez krótki czas obowiązywania kwestionowanych postanowień, a także, że zawarcie przez strony aneksów do umowy stanowiło wyraz ukształtowania sytuacji powodów w sposób korzystny ekonomicznie dla nich z uwzględnieniem zmieniających się okoliczności społeczno-gospodarczych i potwierdzało aktualność zamiaru gospodarczego kredytobiorców i dalszej realizacji celu umowy?

4) Czy wobec uznania, że postanowienia zawarte w umowie kredytu waloryzowanego kursem waluty obcej odnoszące się w swej treści do przeliczeń przy uruchomianiu kredytu i jego spłacie według kursów z tabeli kursowej publikowanej przez bank na podstawie art. 111 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 2324 ze zm., dalej: „pr.bank.”), są w tym zakresie, tj. w zakresie odesłania do kursów z tabeli kursowej, postanowieniami niedozwolonymi w rozumieniu art. 385¹ k.c., i tym samym nie wiążą konsumenta *ex tunc*, a umowa może być dalej wykonywana poprzez zastosowanie przez sąd środków przewidzianych przez właściwe przepisy krajowe, pozwalające na przywrócenie sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, jaka istniałaby w braku tego nieuczciwego warunku, poprzez zwrot kwot nienależnie pobranych przez bank stanowiących różnicę pomiędzy kwotami uiszczonymi na podstawie kwestionowanych klauzul umownych, a kwotami, jakie byłyby należne gdyby do powołanych przeliczeń zastosowanie miał obiektywny kurs np. średni kurs NBP, i czy poprzez zwrot tak ustalonego nienależnego świadczenia doszłoby do przywrócenia między stronami równowagi kontaktowej, o jakiej mowa w art. 6 ust.1

dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz.UE L nr 95 z 21 kwietnia 1993 r.) w zakresie, w jakim postanowienia umowy przewidywały zastosowanie do przeliczeń kredytu z PLN na CHF i rat z CHF na PLN kursów CHF z tabel kursowych banku?

Ponadto skarżący powołał się potrzebę wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów tj. art. 385¹ § 1 k.c.

W odpowiedzi na skargę powodowie wnosili o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, względnie o jej odrzucenie, ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej oraz zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02; z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08).

Sformułowane przez skarżącego zagadnienia prawne nie czynią zadość tym wymaganiom. Przede wszystkim nie stanowią zagadnień nowych. Wprost przeciwnie, poruszone przez skarżącego kwestie są przedmiotem bogatego orzecznictwa Sądu Najwyższego (zob. np. wyroki: z 26 maja 2022 r., II CSKP 650/22; z 1 czerwca 2022 r., II CSKP 364/22; z 8 września 2022 r., II CSKP 1094/22; z 28 września 2022 r., II CSKP 412/22; zob. też wyroki: z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22; z 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22; z 26 kwietnia 2022 r., II CSKP 550/22; z 10 maja 2022 r., II CSKP 694/22; z 20 maja 2022 r., II CSKP 796/22).

Wykładnia art. 385¹ § 1 i 2 k.c., we wskazanym w skardze zakresie, w aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości. Konsekwencją stwierdzenia, że dane postanowienie umowne ma charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. jest działająca *ex lege* sankcja bezskuteczności niedozwolonego postanowienia, połączona z przewidzianą w art. 385¹ § 2 k.c. zasadą związania stron umową w pozostałym zakresie (zob. m.in. uchwałę Sądu Najwyższego z 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07, oraz uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, a także wyroki Sądu Najwyższego: z 30 maja 2014 r., III CSK 204/13; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17).

TSUE wyjaśnił przy tym, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż warunek umowny uznany za nieuczciwy należy co do zasady uznać za nigdy nieistniejący, tak by nie wywoływał on skutków wobec konsumenta. W związku z tym sądowe stwierdzenie nieuczciwego charakteru takiego warunku powinno mieć z reguły skutek w postaci przywrócenia sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w braku tego warunku (wyrok TSUE z 21 grudnia 2016 r., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, Francisco Gutiérrez Naranjo i Ana María Palacios Martínez przeciwko Cajasur Banco i Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (BBVA), pkt 61-62). TSUE wykluczył też, aby sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w umowach (wyrok TSUE z 26 marca 2019 r., C-70/17 i C-179/17, Abanca Corporación Bancaria SA przeciwko Albertowi Garcii Salamance Santosowi i Bankia SA przeciwko Alfonsowi Antoniowi Lau Mendozie i Verónice Yulianie Rodríguez Ramírez, pkt 54). Oznacza to, że nieuprawnione byłoby zastąpienie przez sąd postanowień niedozwolonych innymi. Możliwość takiej zmiany umowy przez sąd stałaby w sprzeczności z celami prewencyjnymi dyrektywy 93/13, gdyż przedsiębiorcy wiedzieliby, że nawet w razie zastosowania klauzuli niedozwolonej umowa zostanie skorygowana przez sąd w sposób możliwie najpełniej odpowiadający ich woli, a jednocześnie dopuszczalny w świetle przepisów o niedozwolonych postanowieniach umownych.

W zakresie drugiego i trzeciego zagadnienia prawnego Sąd Najwyższy wypowiadał się już w postanowieniu z dnia 22 września 2022 r. I CSK 4279/22 do którego uzasadnienia odsyła w celu uniknięcia zbędnych powtórzeń.

Wymaga przy tym podkreślenia, że również skutki zawarcia aneksu do umowy kredytu, zawierającej niedozwolone postanowienia, były już przedmiotem obszernych wypowiedzi Sądu Najwyższego (zob. uchwałę z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, a także m.in. wyroki z 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16, i z 30 czerwca 2022 r., II CSKP 676/22) oraz TSUE (wyroki: z 21 lutego 2013 r., C-472/11, Banif Plus Bank Zrt przeciwko Csaba Csipai i Viktória Csipai, pkt 31 i 35; z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, I.W., R.W. przeciwko Bank BPH, pkt 46-49; z 9 lipca 2020 r., C-452/18, XZ przeciwko Ibercāja Banco SA, pkt 25-28).

Natomiast oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na potrzeby wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, jaki konkretny przepis prawa, zastosowany w danej sprawie, jest przedmiotem rozbieżnej wykładni w orzecznictwie i na czym rozbieżność ta polega, co wymaga przytoczenia orzeczeń sądów wydanych w takich samych lub istotnie zbliżonych stanach faktycznych, względnie, jaki konkretny przepis prawa, zastosowany w danej sprawie, wymaga interpretacji ze strony Sądu Najwyższego, z czego potrzeba ta wynika i z jakich powodów dotychczasowy dorobek doktryny i orzecznictwa jest w tej mierze niewystarczający. Nieodzwonne jest ponadto, podobnie jak w przypadku przyczyny kasacyjnej określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., wykazanie związku między oczekiwaną od Sądu Najwyższego wykładnią prawa a wynikiem postępowania kasacyjnego (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2002 r., II CZ 102/02; z 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14; z 19 czerwca 2018 r., IV CSK 56/18).

Wykładnia art. 385¹ § 1 k.c. w kontekście pojęcia „głównych świadczeń stron” w aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości. Klauzule przeliczeniowe zastrzeżone w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego do waluty obcej wyroku określają główne świadczenie kredytobiorcy (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22). Na takim stanowisku stoi też TSUE (zob. np. wyroki: z 20 września 2017 r., C-186/16, Ruxandra Paula Andriciuc

i in. przeciwko Banca Românească SA, pkt 37; z 20 września 2018 r., C-51/17, OTP Bank Nyrt. i OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt przeciwko Teréz Ilyés i Emil Kiss, pkt 68; z 14 marca 2019 r., C-118/17, Zsuzsanna Dunai przeciwko ERSTE Bank Hungary Zrt, pkt 48; z 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak i Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG, pkt 44). Nie ma zatem potrzeby dokonywania ponownej interpretacji art. 385¹ § 1 k.c. na tej płaszczyźnie.

Skarżący nie wskazał innych przyczyn przyjęcia skargi do rozpoznania, w szczególności nie wykazał istnienia rozbieżności w orzecznictwie (art. 398² § 1 pkt 2 k.p.c.). Nie sformułował też na tej płaszczyźnie żadnej argumentacji.

Według Sądu Najwyższego, nie ma przy tym innych przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania a stosownie do art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1800 ze zm.) obciążył skarżącego kosztami postępowania kasacyjnego.